

MAKK FERENC

Róma vagy Mainz vagy Bizánc?

POLITIKAI-VALLÁSI VÁLASZTÁS AZ ELSŐ EZREDFORDULÓN

Napjainkban a sajtóban, népszerűsítő írásokban és szócikkekben egyaránt gyakran felvetődik a kérdés: Géza fejedelem és Szent István király a Róma és Bizánc (Konstantinápoly) – illetve más megfogalmazás szerint a Nyugat és Kelet – közti választásban miért Róma, azaz miért a Nyugat oldalára állt Bizánc, azaz a Kelet helyett.

Ténylegesen a kérdés ennél bonyolultabbnak tekinthető. Egyrészt a rendkívül fontos döntés elsősorban politikai állásfoglalás volt – kialakításában a nemzetközi viszonyoknak volt meghatározó szerepük –, és csak másodsorban minősül vallásválasztási ügynek. Másrészt – éppen a probléma alapvetően politikai jellege miatt – a magyar vezetők előtt tulajdonképpen nem két lehetőség (ti. Róma és Bizánc), hanem három döntési lehetőség (ti. Róma, Mainz és Bizánc) állott. Márpedig, amint látni fogjuk, először a magyar vezetők, Géza nagyfejedelem és köre Mainzot választották, Róma mellé csak később csatlakozott István és főembereinek tanácsa.

Géza és István sorsdöntő állásfoglalásának megvilágításához a honfoglalásig célszerű visszamenni. A magyarok megtelepedése előtti időszakban évszázadokon keresztül a Kárpátok medencéje három kultúrkör találkozó helye, illetve befolyási szférája volt. Közülük az egyiket a nyugat-európai (latin-germán), a másikat a dél-európai (bizánci, illetve görög-szláv) civilizáció, a harmadikat a keleti steppe világa jelentette. (Ne feledjük: az eurázsiai steppe legnyugatibb nyúlványát a Duna-Tisza völgye képezte.) A keleti steppe korábban már többször is megkísérelte elragadni a Kárpát-medencét az európai civilizált világtól. Ez történt például a hunok és az avarok esetében is, de mindkét lovasnomád nép törekvése kudarcot vallott. Az európai civilizáció erősebbnek bizonyult, s visszaszerezte magának a régiót. Ennek következtében a Hun és az Avar Birodalmak elbuktak, népeik pedig nyomtalanul más etnikumokba olvadtak bele, s ily módon végül is a hunok és az avarok eltűntek a történelem színpadáról.

A nomád magyarok honfoglalása nyomán a keleti steppe ismét megszerezte magának a Kárpát-medencét. Árpádék honszerzése eleve ellenséges viszonyt teremtett a magyarok és a szomszédos államok között, hiszen a magyarok teljesen felszámolták a keleti frankok hatalmát a Kárpát-medence nyugati részében, végleg megsemmisítették a Morva Fejedelemséget is, s a dunai Bolgár Birodalom itteni uralmát pedig Dél-Erdélyre szorították vissza. A Magyar Nagyfejedelemség révén az avarok után első ízben helyre állt a Kárpát-medence politikai egysége. Az Európa és a magyarság közti ellenséges viszonyt állandó hadiállapottá a kalandozások tették.

A 899 és a 970 közötti időszakban a magyarok rendszeresen – csaknem minden évben – vezettek katonai portyázásokat Európa gazdag és fejlett régiói ellen. „Attilai” méretű hadjárataik során a magyar lovasok hatalmas területeket száguldoztak be. A kalandozók – mai szemmel nézve is bámulatra méltó lovasteljesítményeket nyújtva – a Duna mellékéről eljutottak a dán határokig, az Atlanti-óceán francia partjáig, a hispá-

niai Ebró folyóig, az itáliai csizma déli sarkáig, a Balkánon pedig a Peloponnészig és Konstantinápolyig, s közben számos csatát, ütközetet vívtak meg.

Ezeket a katonai akciókat többféleképpen szokták minősíteni. Az értékelésekben gyakran idealizáló, megszépítő tendencia érvényesül. Így például a reformkortól kezdődően a nemzeti romantika jegyében hosszú ideig a hadjáratokat lényegében a magyar vitézek fegyveres kirándulásainak, hétvégi kalandozó vállalkozásainak tekintették, s büszkén hirdették, hogy a kalandozások korában egész Európa rettegett a magyaroktól. Utóbbi időkben elterjedt az a nézet, amely szerint a magyar kalandozókat rendre külföldi erők hívták, hogy a pártharcok és belviszályok során a maguk oldalán szövetségesekként vonják be a küzdelmekbe. A legtöbb esetben azonban elődeinket senki sem hívta, s a kalandozó csapatok általában saját kezdeményezésükre indultak útnak. A korabeli forrásokból kiderül, hogy valójában a kalandozások elsősorban és mindenekelőtt zsákmányszerző, rabló hadjáratok voltak, mivel legfőbb céljuknak a zsákmány- és fogolyszerzés bizonyult.

E katonai vállalkozások alkalmával a magyarok elsősorban olyan javakat zsákmányoltak, amelyeket saját nomád társadalmuk vagy alig vagy egyáltalában nem tudott előállítani. Elsősorban nemesfémeket (aranyat, ezüstöt), kincseket, ékszereket, luxuscikkeket, drága felszereléseket és értékes textíliát raboltak. A zsákmány fontos részét tették ki a hadifoglyok, akiknek zömét a magyarok eladták bizánci és arab kalmároknak, s így a magyarok maguk is tevékenyen bekapcsolódtak az európai rabszolga-kereskedelembé. Zsákmányukat gyakran zsold, adó, hadisarc, váltságdíj vagy ajándék formájában szerezték meg.

A régészeti leletek, az írott források és a történelmi analógiák egyértelműen azt mutatják, hogy a zsákmányszerzés révén Európa különböző területeiről hatalmas gazdagság áramlott Magyarországra. A kalandozások időszakából mintegy 536 külföldi pénzérme került elő a régészek ásója nyomán a Kárpát-medence földjéből. Ebből 251 db itáliai érme, amelynek zömét a 10. század első felében – kb. 50 esztendő alatt – évi adó formájában kapták a magyarok az itáliai uralkodóktól. Az évi adó mértéke 10 véka ezüstpénz volt, ami 375 kg ezüstöt tett ki. Értékben hasonló nagyságú lehetett az a zsákmány, amit német földön szereztek, ahonnan főleg veretlen ezüstöt, értékes tárgyakat, luxuscikkeket hoztak el, illetve kaptak meg. A bizánci érmék száma 200 körül van. Ez azt jelenti, hogy a 934 és 958 között fennálló béke idején adó, a 959 és 970 közötti kalandozások során pedig zsákmány formájában Bizánctól igen tekintélyes haszonra tettek szert a magyarok. Ez a zsákmány értékben vetekedhetett azzal a jövedelemmel, amit a – magyarokhoz hasonlóan ugyancsak 100 ezer fős – nomád avarok 568 és 626 között fegyverrel évi adóként kényszerítették ki a bizánci császároktól, s ami évente legalább 100 ezer aranysolidust tett ki. Az avarok görög (bizánci) zsákmányából mindaddig csupán 120 db bizánci pénzérme került elő a földből. Egyébként az avaroknak fizetett adó Bizánc évi aranyjövödelmének mindössze 1,1%-ával ért fel. A gazdag Bizánc, tehát mind az avarokkal, mind a magyarokkal szemben a háború helyett az adófizetést vállalta. Mindezek alapján természetesen nagyfokú eufémizmussal lehet – miként azt egy neves kutató nemrégiben írta – a 10. század első felét „magyar Ezüstkorszaknak” nevezni. A valóságban azonban ez az időszak, illetve a kalandozások kora a magyarok részéről Európa kirablásának, Európa kifosztásának a korszaka volt!

Ez a hatalmas zsákmány – és vele együtt a jelentős kereskedelem – a magyarságnak igen komoly jólétet, ahogy ma mondjuk, magas életszínvonalat biztosított, még akkor is, ha természetesen a megszerzett javakból a főnökök és a harcosok nem egyforma

mértékben részesültek. Bizonyos számítások szerint egy-egy kalandozó magyar katona ruházatán is lova felszerelésén mintegy 0,5 kg arany-, illetve ezüstdíszítés volt. Nem véletlenül írta egy muszlin forrás: „a magyarok szemrevaló és szép külső emberek... Vagyonosak és szembetűnően gazdagok”. A magyarok a szerzett zsákmányt egyébként ugyanúgy felérték és elherdálták, miként tették azt korábban az avarok is.

A rabló hadjáratok rendre az érintett területek kíméletlen feldúlásával, kirablásával, az ottani lakosság pusztításával, illetve brutális elhurcolásával jártak. Ezért is tartották a kortárs források a kalandozó magyarokat „felettébb durva, minden fenevadnál kegyetlenebb népnek”. Teljes mértékben téves az a modern vélekedés, miszerint a korabeli szerzők (főként egyházi krónikások) szándékosan és indokolatlanul festették a valóságosnál sötétebbre, azaz gonoszabbra őseinket, hogy ily módon – úgymond – rossz hírünket keltsék az akkori Európában. E nézet hívei előszeretettel hivatkoznak arra a kedélyes légkörre, amelyet a mulatozó, vidám magyarok önmaguk körében támasztottak 926-ban Sankt Gallenben. Az ún. Sankt Gallen-i kaland azonban nemcsak ebből (sőt főleg nem ebből) a vidám szórakozásból állott. A leírás azt is tartalmazza, hogy „amint megvirradt, [a magyarok] rárontottak a közeli falvakra, felkutatták és elrabolták mindazt, amit a menekülők hátrahagytak, és az összes épületet felgyújtották, ami mellett csak elhaladtak.”

Őseink kalandozó hadjáratai azonban nem tekinthetők magyar sajátosságnak, ezek – lényegüket tekintve – ugyanolyan történelmi események voltak, mint más népek (például a hunok, avarok, arabok és normannok) zsákmányszerző, rabló katonai akciói a maguk korában. Francia évkönyv írja egy 9. század végi viking (normann) kalandozásról: „A normannok ismét dúlni kezdtek, gyilokra és tűzre szomjaznak, öldösködtek és fogságba hurcolták a keresztény népet, szétrombolták a templomokat.” Egyáltalán nem véletlen tehát az, hogy miközben 900 táján Észak-Itáliában úgy szólt az ima: „A magyarok nyilaitól ments meg, Urunk, minket!”, addig csaknem azonos időben Észak-Franciaország lakóin ak ajkáról pedig a következőképpen hangzott a fohász: „A normannok haragjától ments meg, Urunk, minket!” A lovon száguldozó magyarok nem voltak sem jobbak, sem rosszabbak a hajós vikingeknél vagy a lóval, tevével, illetve hajóval kalandozó araboknál. Ez volt az az időszak, amikor mai kutatók szerint a rablás volt „a szaracénok nemzeti ipara”, s a vikingek számára a legnagyobb vonzóerőt a préda jelentette tengeri rablóvállalkozásaik alkalmával.

A kalandozó hadjáratok miatt az európai népeknek természetesen nagyon is elégük volt a magyarokból. Amikor pedig az erőviszonyok és a politikai körülmények a magyarok rovására változtak meg, csak idő kérdése lett, hogy Európa megerősödő nagyhatalmai (a Német Birodalom és a Bizánci Császárság) – együtt vagy külön-külön, esetleg más népeket is bevonva – mikor mérnek végzetes vereséget a kalandozókra, s mikor semmisítik meg a magyarokat. A 10. század közepére Európában napirendre került a magyarság fizikai megsemmisítése. Nagyon jellemző, hogy 955 táján a spanyolországi mór uralkodó, III. Abd al-Rahman határozottan és világosan azon véleményét fogalmazta meg a német király, I. Ottó követe előtt, miszerint „a magyarok népét ki kell irtani”.

Nyugat-Európa 955-ben Augsburgnál állította meg a kalandozó magyarokat a Német Birodalom révén. A magyaroktól sokat szenvedő Nyugat-Európában igen nagyra értékelték I. (Nagy) Ottó király 955. évi katonai sikerét. Többen azt Martell Károly poitiers-i győzelméhez hasonlították, amelyet a Karoling vezér a hispániai arabok felett aratott 732-ben, s amely örökre véget vetett az iszlám nyugati terjeszkedésének.

XII. János pápa a császárkoronázás alkalmából, 962 februárjában kiadott privilégiumában úgy fogalmazott, hogy Ottó király azért nyerte el a császári méltóságot, mert legyőzte a pogány népeket, köztük az avaroknak nevezett magyarokat. Ily módon ha igaz az, hogy Mohamed nélkül nem lett volna Nagy Károly, akkor ugyanazon alapon az is joggal állítható, hogy Árpád nélkül nem lett volna Nagy Ottó sem.

A katasztrofális augsburgi vereség következtében a Magyar Nagyfejedelemség vezetése véglegesen leállította a nyugati irányú kalandozásokat, mert attól tartott, hogy ellenkező esetben megsemmisítő német támadás fogja sújtani a magyarságot. Arra a páni félelemre, amely a Lech-mezei katasztrófa után a törzsszövetség népét és vezetőit elfogta, jellemző az, amit a kortárs Liudprand német püspök feljegyzett: „a magyarok népe a legszentebb és felettébb győzhetetlen [I.] Ottó király hatalmától megremülve... mukkanni sem mer.”

A magyarok nagy szerencséjére azonban Ottó király Augsburg után nem ellenük fordult, hanem minden erejét és figyelmét a lázadó szlávok leverésére, Itália megszerzésére és a császári korona elnyerésére fordította. A német császár 962 és 972 között 9 évet töltött Itáliában, s ez önmagában jelzi, hogy számára a félsziget és nem a Kárpát-medence volt az igazán fontos terület.

A magyar törzsek, akik Bölcs Leó bizánci császár szerint „telhetetlen kincsszomj rabjai”, ekkor még nem tudták nélkülözni a külföldről szerzett, rablott javakat, hatalmas zsákmányt. S miután a bazileosz felmondta a 934 óta fizetett évi adó további folyósítását, 959-től felújították rendszeres pusztító, rabló hadjárataikat Bizánc ellen. A 960-as évek végére Szvjatoszláv kijevi nagyfejedelem vezetésével orosz–bolgár–besenyő–magyar szövetség jött létre a Görög Császársággal szemben. A szövetség csapatai azonban, amelyek Konstantinápoly elfoglalására indultak, 970 őszén súlyos vereséget szenvedtek a bazileosz (a bizánci uralkodó) seregétől. 971-ben ellentámadásuk során a bizánciak elfoglalták Bulgária nagy részét, s a bizánci légiók az Al-Dunánál elérték a Magyar Nagyfejedelemség déli határát. A magyar vezetők ekkor teljes joggal bizánci inváziótól tartottak, s görög forrás igazolja, hogy a fejedelmi udvaron nagyfokú félelem lett úrrá. Ráadásul a kelet-európai szövetség széthullott, s 972 tavaszán politikai közeledés történt a Német Birodalom és Bizánc között, amit a két uralkodó dinasztia házassági kapcsolattal erősített meg.

A bizánci fenyegetés árnyékában a két nagyhatalom között elhelyezkedő magyarság élére 971 táján új fejedelem került. Géza nagyfejedelem ebben a rendkívül nehéz külpolitikai helyzetben 972 tavaszán – véget vetvén a balkáni kalandozásoknak is – Nyugat felé nyitott. A magyarok nagyúra világosan felismerte, hogy Bizánc ellenében érdemleges politikai – adandó alkalommal katonai – segítséget a Német Birodalomtól kaphat. I. Ottó szívesen fogadta Géza közeledését, s ennek révén 972-ben a mainzi érsek által felszentelt Sankt Gallen-i Brúnó térítő püspök megkezdte a nyugati vallás terjesztését a magyar földön. Géza fejedelmet is ő keresztelte meg. Tulajdonképpen a 972-es esztendő az az időpont, amikor a magyarság német segítséggel hivatalosan elindult a keresztény Nyugat-Európa-hoz való csatlakozás útján.

973-ban Quedlinburgban megtörtént a magyar–német politikai viszonyok rendezése is. Géza és I. Ottó barátságot és békét kötöttek egymással. Az ekkor létrejött magyar–német politikai szövetség jelezte: a Német Birodalom a magyar–bizánci viszályban Magyarországgal mellett áll. A német császár ugyanis nem fogadhatta el azt, hogy a Magyar Nagyfejedelemség esetleges bekebelezése nyomán a bazileosz jelentős teret nyer a Német Birodalom közvetlen szomszédságában. Ez a közép-európai hatalmi

egyensúly drasztikus felborulását jelentette volna Németország kárára. Ettől kezdve figyelhető meg a XII. század végéig a két császárság: a Német és a Bizánci Birodalom egymás elleni vetélkedése a sajátos geopolitikai helyzetben levő Magyarország megszerzéséért.

Magyarországon a 10. század közepe óta a konstantinápolyi pátriárka által küldött térítő püspökök, Hierotheos itteni tevékenysége nyomán jól ismert – a nyugatinál jobban ismert – volt a kereszténység görög változata. (Hierotheos 2000. évi szentté avatása révén 1054 óta első közös szentje lett a két – latin és görög – egyháznak.) Géza számára elvileg tehát megvolt a lehetőség arra, hogy uralkodása kezdetén a latin helyett a bizánci rítusú Krisztus-hitet válassza. Gyakorlatilag azonban nem volt igazi, tényleges választási lehetősége, hiszen a fenyegető bizánci veszedelem árnyékában a bazileosszal szemben hatékony segítséget csak a Nyugattól várhatott. Ezért fordult a Német Birodalom urához, s ezért fogadta el a római rítusú keresztény vallást. Tettét, ha úgy tetszik választását, elsősorban nem az a tény befolyásolta, hogy fejedelemségének dunántúli központja földrajzilag közelebb volt a Német Birodalomhoz, mint a Görög Császársághoz. Döntésében még annak sem volt érdemleges szerepe, hogy az erdélyi Gyula családjában a bizánci rítusú vallás dívott, s emiatt ő már – úgy mond – csak egy elkésett második jelentkező lehetett volna a gyulák mögött a bazileosz szemében. Teljességgel igazolhatatlan az a vélekedés, mely úgy magyarázza az Árpádok Nyugat felé fordulását, mintha Géza felismerte volna azt a több évezredes geopolitikai adottságot, amely szerint a Kárpát-medence nyugati fele a neolitikum óta mindig is a Nyugathoz, míg a keleti része folyamatosan a Kelethez tartozott volna. Ilyen fantasztikus éleslátással azonban az Árpádok minden tehetségük ellenére sem rendelkeztek. A 970-es évek elején az ország kedvezőtlen nemzetközi helyzete következtében Géza számára a Nyugat felé fordulás alapvetően és elsősorban politikai kérdés volt. A Nyugathoz való csatlakozás viszont egyértelműen a nyugati, latin rítusú kereszténység vállalásával járt együtt.

Egészen friss keletű az a vélemény, miszerint Géza – és István – azért választották a Nyugatot, mert így egyszerre két különálló hatalomhoz, ti. a császársághoz és a pápasághoz csatlakozhattak, szemben a bizánci uralkodóval, aki cezaropápaként Bizáncban (tehát Keleten) egy kézben összpontosította a világi és az egyházi hatalmat.

Ezzel kapcsolatban azonban hangsúlyozni kell, hogy amikor Géza Nyugat felé nyitott, akkor nem egyszerre a császárhoz és a pápához, hanem csak a német uralkodóhoz és ezáltal a német birodalmi egyházhoz fordult. A római pápát Géza teljesen figyelmen kívül hagyta. Ezt nagyon világosan mutatja az, hogy Brúnó püspököt és később utódait is nem a római pápa, hanem a Német Birodalom legtekintélyesebb egyházi méltósága, a mainzi érsek szentelte fel, s így módon Magyarország a német birodalmi egyház befolyása és joghatósága alá került. A birodalmi egyház pedig mind német földön, mind idegen területen a császári hatalom érdekeit szolgálta.

Egyébként aktuálpolitikai okok miatt napjainkban ismét felerősödött az a vélemény, miszerint ha a magyarság Bizánchoz csatlakozott volna Géza és István idejében, akkor sorsa rövid idő alatt a beolvadás, a felőrlődés, a biztos pusztulás lett volna. Ezt a felfogást azonban ékesen cáfolja az a történelmi tény (s ez minden spekulációnál fontosabb), hogy Kelet-Európában, közelebbről a Kárpát-medence környékén egyetlen olyan nép sem pusztult el az évszázadok során, amelyik az ortodoxiát választotta. Erről egyértelműen tanúskodik az orosz, a román, a bolgár és a szerb nép eddigi történelme. Egyáltalán nem szerencsés utólagos próféciaaként ma arra hivatkozni, hogy ha

Géza és István Bizáncot választotta volna, akkor az ortodox magyarság nem akart volna és nem is tudott volna a törökkel szembeszállni. Ennek a teljesen ahistorikus állításnak keményen ellene mondhat az a tény, hogy az oszmán hódításnak a balkáni ortodox népek – az egész európai civilizáció védelmében is – évszázadokon keresztül heroikusán ellenálltak, s végül az ő közreműködésükkel egészen a Boszporuszig sikerült a törökséget visszaszorítani.

De az utópia és az „uchronia” világából (azaz a sehol és a soha nem létező dolgok spekulatív színteréről) térjünk vissza a reálhistoria területére.

A 973-as quedlinburgi magyar–német kibékülés és szövetségkötés nyomán Bizánc meghátrált, és lemondott a Magyar Nagyfejedelemség megtámadásáról. Erre készítette a bazileoszt a nyugat-bulgáriai felkelés és az arabok nagy, keleti támadása is. Ugyanakkor Quedlinburg következményeként Magyarország a Német Birodalom egyházi és politikai érdekszférájába került, s magyar földön egyházi és politikai téren határozott német befolyás érvényesült. Géza uralkodása végén a német befolyás jelentősen megerősödött, s a magyar–német kapcsolatrendszer olyan szorossá vált, hogy a viszony jellege már a Magyar Nagyfejedelemség önállóságát, szuverenitását is veszélyeztetni kezdte.

István és Gizella 996-ban létrejött házassága igen erős szállal fűzte a Német Birodalomhoz s ezáltal a Nyugathoz a magyarságot. A Koppány mellőzésével hivatalos trónörökössé megtett István bajor házasságkötésének több politikai célja is volt. Géza egyrészt német támogatást akart szerezni ahhoz, hogy fia a nagyfejedelmi trónra kerülhessen s hatalmát meg is védhesse, másrészt pedig ahhoz, hogy István folytathassa a magyarság megmaradását biztosító országegyesítő politikát a szeparatív erőkkel szemben. Ugyanakkor a változatlanul veszélyes bizánci politika ellensúlyozására továbbra is szövetségesként a maga – és utóda – oldalán kívánta tudni a német császárt. III. Ottó francia forrás szerint egyetértett a házassággal, s ezzel jelezte, hogy Géza és István számára a kért támogatást hajlandó megadni. De a császár nem egészen öntetlenül cselekedte ezt. A házasságkötés alkalmával került Magyarországra a német birodalmi jelvénynek, a császári lándzsának egy másolata. Ezt III. Ottó hatalmi jelvényként küldte a magyar fejedelmi udvarba. A kortárs krónikás szerint ezáltal III. Ottó „megadta neki [ti. Gézának, s rajta keresztül a trónörökös Istvánnak] az engedélyt, hogy országát a legszabadabban birtokolja”. Ez pedig kétségkívül egyszerre jelentette a német császár hierarchikus felsőbbségének és egy jelképes, formális német függésnek az elismerését magyar részről.

Szent István hatalomra kerülve arra törekedett, hogy – a magyar–német szövetséget fenntartva – felszámolja a német függést, s megőrizze országa szuverenitását. Ennek érdekében a római pápával létesített szoros kapcsolatokat. István fejedelem a II. Szilvesztertől kért és kapott korona által lett keresztény király, s a pápai korona hatására a császári lándzsa felségjelvényként sokat veszített jelentőségéből. S mindez a német politikai befolyás nagymérvű gyengülését szimbolizálta. A birodalmi egyház pedig azáltal szorult ki teljesen magyar földről, hogy az új király az esztergomi érsekséget s ezzel a magyar egyházszervezetet a pápa alá rendelte. István volt tehát az a magyar uralkodó, aki a birodalmi egyházat reprezentáló Mainz helyett Rómát választotta. A magyarság Nyugat-Európa-hoz csatlakozása Szent István intézkedései következtében vált teljessé és véglegessé. A keresztény világhoz való sorsdöntő csatlakozás biztosította azután a magyarság megmaradását, azt, hogy elkerülte a hunok és az avarok bukását, pusztulását. Európa tehát ezúttal is visszaszerezte a Kárpát-medencét a keleti steppétől, oly-

módon azonban, hogy nem megsemmisítette, hanem éppen felemelte magához a magyarságot. Egyébként a független magyar király önálló külpolitikája egyik fontos megnyilvánulásának tekinthető az, hogy bizonyos idő elteltével szövetségi viszony létesült Magyarország és Bizánc között is.

A Német Birodalom azonban a Magyar Királyság teljes függetlenségét egy idő után nem akarta elfogadni, s 1030-ban II. Konrád császár nagy erejű fegyveres támadást indított Magyarország meghódítása, hűbéri alávetése céljából. A német invázió látványos visszaverése világosan mutatta: a Magyar Királyság csak önálló államként – s nem vazallus országgént – volt hajlandó a nyugati világ tagja lenni.



GERA KATALIN: SZENT LÁSZLÓ